

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.01.2011, sp. zn. 29 Cdo 3619/2009, ECLI:CZ:NS:2011:29.CDO.3619.2009.1

Číslo: 106/2011

Právní věta: Aby bylo možno určité osoby považovat za jednající ve shodě ve smyslu ustanovení § 66b odst. 1 obch. zák., musí jejich vzájemné srozumění směřovat k nabytí, postoupení, výkonu či jiné dispozici s hlasovacími právy v určité osobě a k tomuto cíli musí být směřováno proto, aby osoby takto jednající ovlivnily chování této osoby. Teprve tehdy, jsou-li splněna všechna uvedená kritéria, lze dotčené osoby považovat za jednající ve shodě.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.01.2011

Spisová značka: 29 Cdo 3619/2009

Číslo rozhodnutí: 106

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Akciová společnost

Předpisy: § 196a odst. 3 obch. zák.
§ 66b obch. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 11. 3. 2009 změnil M ě s t s k ý s o u d v Praze k odvolání žalobkyně rozsudek ze dne 18. 6. 2008, jímž O b v o d n í s o u d pro Prahu 6 zamítl žalobu o určení, že žalobkyně je vlastníkem ve výroku označených nemovitostí - dále jen „sporné nemovitosti“ tak, že určil, že vlastníci sporných nemovitostí je žalobkyně.

Vyšel přitom z toho, že:

- 1) Žalobkyně jako prodávající a žalovaná jako kupující uzavřely dne 17. 4. 2002 a 3. 7. 2002 dvě kupní smlouvy o převodu sporných nemovitostí „v celkové hodnotě 13 200 000 Kč“. Vlastnické právo žalované bylo vloženo do katastru nemovitostí s právními účinky ke dni 17. 4. 2002 (podle první smlouvy) a 3. 7. 2002 (podle druhé smlouvy).
- 2) K datu uzavření kupních smluv byl společníkem a jednatelem žalobkyně, jejíž základní kapitál činil 100 000 Kč, A. K. a jedním z dalších společníků A. G. Žalobkyně byla zapsána do obchodního rejstříku dne 4. 8. 1995.
- 3) Žalovaná byla zapsána do obchodního rejstříku dne 15. 4. 2002, jejími společníky byly A. G. a její

dcera Z. K., manželka A. K. Jednatelkou byla Z. K. Základní kapitál činil 200 000 Kč.

4) Důvodem uzavření kupních smluv, jež uzavřely jménem žalobkyně A. K. a jménem žalované Z. K., bylo vypořádání účasti některých společníků v žalující společnosti z důvodů déle trvajících sporů.

5) Hodnota převáděných sporných nemovitostí nebyla stanovena znalcem jmenovaným soudem.

Na takto ustaveném základě odvolací soud uzavřel, že při převodu majetku jednaly jménem účastníků jako jednatele fyzické osoby, které v té době byly osobami blízkými jakožto manželé (§ 116 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku). Proto jde o „případ obchodu mezi osobami, na který pamatuje ustanovení § 196a odst. 2 a 3“ zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku. „Protože žalobkyně převáděla na žalovanou majetek převyšující jednu desetinu základního kapitálu (jak žalobkyně tak žalované) a nejednalo se o běžný obchodní styk ani o převod majetku pod dozorem státního orgánu nebo na veřejném finančním trhu, musela být hodnota převáděného majetku stanovena znalcem jmenovaným soudem. Poněvadž bylo v řízení zjištěno, že hodnota převáděného majetku nebyla stanovena znalcem jmenovaným soudem, byl převod majetku uskutečněn (již jen z tohoto důvodu) v rozporu se zákonem, což má za následek absolutní neplatnost kupních smluv (ustanovení § 39 obč. zák.). Z uvedeného vyplývá, že k převodu vlastnického práva na žalovanou nemohlo dojít a žalobkyně je nadále vlastníkem uvedených nemovitostí“.

Současně odvolací soud shledal nesprávným závěr soudu prvního stupně, podle něhož „nešlo o jednání ve shodě“. „Většinou společníci“ žalobkyně, její jednatel, jednatelka i společnice žalované jednali při převodu sporných nemovitostí „ve shodě spočívající v tom, že k převodu nemovitého majetku žalobkyně na žalovanou dochází proto, aby žalobkyně získala finanční prostředky k vypořádání účasti některých společníků v žalující společnosti a ukončení společného podnikání těchto společníků v žalující společnosti“. Jde tudíž o jiné ovlivnění chování určité osoby než výkon hlasovacích práv ve smyslu § 66b odst. 1 obch. zák., a i z tohoto důvodu mohlo k platnému převodu sporných nemovitostí dojít jen „na základě posudku znalce“.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňujíc tak dovolací důvod vymezený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Dovolatelka předně namítá, že odvolací soud nesprávně rozšířil zákonem vymezený okruh osob, na které se vztahuje ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., neboť označené ustanovení se sice vztahuje i na osoby uvedené v odstavci prvním, nikoliv však již na osoby uvedené v odstavci druhém.

Ani závěr odvolacího soudu, podle něhož se ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. aplikuje na převod sporných nemovitostí proto, že žalobkyně a žalovaná byly osobami jednajícími ve shodě, nepovažuje dovolatelka za správný. Zdůrazňuje, že jednání ve shodě ve smyslu ustanovení § 66b obch. zák. je „vymezeno nejen vzájemným vztahem jednajících osob, ale též cílem tohoto jednání (nabýt, vykonávat nebo postoupit hlasovací práva) a rovněž jeho pohnutkou (prosazování společného vlivu na řízení nebo provozování podniku nebo jiné ovlivnění chování této osoby)“. Přitom žalovaná „nedisponovala žádnými hlasovacími právy v žalobkyni (ani nečinila kroky směřující k jejich nabytí) a nemohla je tak společně s paní G. vykonávat. ... Pro naplnění pojmu jednání ve shodě nestačí, jednají-li dvě nebo více osob za účelem prosazování společného vlivu na řízení nebo provozování podniku určité osoby nebo jiného ovlivnění jejího chování, aniž by zároveň nebylo třeba, aby tyto osoby společně nabývaly, vykonávaly nebo postupovaly hlasovací práva v této cílové osobě.“ Odvolací soud v napadeném rozhodnutí „zaměnil jednání ve shodě ... s motivací většiny společníků žalobkyně“.

Konečně dovolatelka poukazuje na to, že kupní cena sporných nemovitostí byla „takřka o polovinu vyšší než cena stanovená ve znaleckém posudku, vyhotovovaném za účelem plnění daňových povinností“. Její „nevýhodnost ... vyloučila sama žalobkyně, když v průběhu řízení uzavřela se společností E., s. r. o., kupní smlouvy na převod sporných nemovitostí za celkovou kupní cenu 13 200 000 Kč“, jež se „shoduje s cenou, za kterou žalobkyně nemovitosti prodala žalované před více než čtyřmi roky. Vzhledem k tomu, že ceny nemovitostí za tuto dobu vzrostly odhadem o 20 - 30 %, nemohla být žalobkyně prodejem sporných nemovitostí za kupní cenu sjednanou v roce 2002 nikterak poškozena.“

N e j v y š š í s o u d zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a je i důvodné.

Podle ustanovení § 196a obch. zák. společnost může uzavřít smlouvu o úvěru nebo půjčce s členem představenstva, dozorčí rady, prokuristou nebo jinou osobou, která je oprávněna jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít, nebo osobami jim blízkými, anebo smlouvu, jejímž obsahem je zajištění závazků těchto osob, nebo na ně bezplatně převést majetek společnosti jen s předchozím souhlasem valné hromady a jen za podmínek obvyklých v obchodním styku (odstavec první).

Pokud jsou osoby uvedené v odstavci 1 oprávněny jednat i jménem jiné osoby, použije se ustanovení odstavce 1 obdobně i na plnění tam uvedené ve prospěch této jiné osoby. Souhlasu valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí půjčky nebo úvěru ovládající osobou ovládané osobě anebo zajištění závazků ovládané osoby ovládající osobou (odstavec druhý).

Jestliže společnost nebo jí ovládaná osoba nabývá majetek od zakladatele, akcionáře nebo od osoby jednající s ním ve shodě anebo jiné osoby uvedené v odstavci 1 nebo od osoby jí ovládané anebo od osoby, se kterou tvoří koncern, za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí nebo na ně úplatně převádí majetek této hodnoty, musí být hodnota tohoto majetku stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem (odstavec třetí).

Podle ustanovení § 135 odst. 2 obch. zák. se ustanovení § 196a obch. zák. použije i na společnost s ručením omezeným.

1) K aplikaci § 196a odst. 3 obch. zák. na osoby uvedené v § 196a odst. 2 obch. zák.

Odvolací soud dovodil, že ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. dopadá i „na případ, kdy společnost převádí majetek na jinou osobu, za kterou jedná osoba blízká jednateři společnosti převádějící majetek“, tedy, jinými slovy, že citované ustanovení je nutné vztáhnout i na převody majetku mezi společnostmi a osobami uvedenými v § 196a odst. 2 obch. zák. Tak tomu však (podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2001, pro projednávanou věc rozhodné) není.

Omezení plynoucí z ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. nedopadá na převody majetku na jakékoliv osoby, jež by mohly být považovány za osoby společnosti blízké, ale toliko na převody majetku na osoby v citovaném ustanovení vypočtené (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. [29 Cdo 3203/2009](#), dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu). Přitom osoby uvedené v odstavci druhém § 196a obch. zák. (na smlouvy s nimiž jsou rozšířena omezení upravená v odstavci prvním) nejsou v odstavci třetím uvedeny (na rozdíl od úpravy účinné do 31. 12. 2000). Z uvedeného plyne, že ze samotné skutečnosti, že jednatel dovolatelky byl v době uzavření kupních smluv manželem jednatelky žalované (a tedy žalovaná byla ve vztahu k dovolatelce osobou vypočtenou v § 196a odst. 2 obch. zák.), nelze závěr, podle něhož převod sporných nemovitostí podléhá omezením uvedeným v § 196a odst. 3 obch. zák., učinit.

2) K výkladu ustanovení § 66b odst. 1 obch. zák.

Odvolací soud současně shledal, že převod sporných nemovitostí byl učiněn mezi osobami jednajícími ve shodě ve smyslu ustanovení § 66b obch. zák., neboť „většinoví společníci“ žalobkyně, její jednatel, jednatelka i společnice žalované jednali při převodu nemovitostí „ve shodě spočívající v tom, že k převodu nemovitého majetku žalobkyně na žalovanou dochází proto, aby žalobkyně získala finanční prostředky k vypořádání účasti některých společníků v žalující společnosti a ukončení společného podnikání těchto společníků v žalující společnosti“.

Podle ustanovení § 66b obch. zák. je jednáním ve shodě jednání dvou nebo více osob uskutečněné ve vzájemném srozumění s cílem nabytí nebo postoupit nebo vykonávat hlasovací práva v určité osobě nebo disponovat jimi za účelem prosazování společného vlivu na řízení nebo provozování podniku této osoby anebo volby statutárního orgánu nebo většiny jeho členů anebo většiny členů dozorčího orgánu této osoby nebo jiného ovlivnění chování určité osoby (odstavec první).

Není-li prokázán opak, má se za to, že osobami, jež jednají ve shodě podle odstavce 1, jsou i společnost s ručením omezeným a její společníci nebo pouze její společníci (odstavec třetí písmeno a/).

Ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. dopadá i na převody majetku mezi společnostmi a osobou jednající ve shodě s jejím společníkem. Definici jednání ve shodě obsahuje ustanovení § 66b odst. 1 obch. zák., z něhož plyne, že jím je

a) jednání dvou nebo více osob uskutečněné ve vzájemném srozumění,

b) jehož cílem je nabytí, postoupení, výkon nebo jiná dispozice s hlasovacími právy v určité (třetí) osobě a současně

c) jehož účelem je - obecně řečeno - ovlivnění chování této (třetí) osoby.

Jinými slovy, aby bylo možno určité osoby považovat za jednající ve shodě ve smyslu citovaného ustanovení, musí jejich vzájemné srozumění směřovat k nabytí, postoupení, výkonu či jiné dispozici s hlasovacími právy v určité osobě a k tomuto cíli musí být směřováno proto, aby osoby takto jednající ovlivnily chování této osoby. Teprve tehdy, jsou-li splněna všechna uvedená kritéria, lze dotčené osoby považovat za jednající ve shodě.

Za jednající ve shodě lze považovat jakékoliv osoby, jejichž jednání bude naplňovat uvedené znaky. Druhý a třetí odstavec ustanovení § 66b obch. zák. přitom obsahují vyvratitelné právní domněnky definující osoby, jež se (není-li prokázán opak) vždy považují za osoby jednající ve shodě.

Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že na převod sporných nemovitostí lze z důvodu, že proběhl mezi společnostmi a osobou jednající ve shodě s jejím společníkem, vztáhnout ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. tehdy, lze-li považovat dovolatelku za osobu jednající ve shodě s některým společníkem žalobkyně či žalobkyni za osobu jednající ve shodě s některým společníkem dovolatelky.

Domněnka upravená v ustanovení § 66b odst. 3 písm. a) obch. zák. tomuto závěru může nasvědčovat, neboť A. G. byla v době převodu sporných nemovitostí společnicí jak žalobkyně, tak i dovolatelky.

Nicméně odvolací soud svůj závěr o aplikovatelnosti ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. nezaložil na posouzení jednání žalobkyně a společníků dovolatelky (či dovolatelky a společníků žalobkyně), ale (nesprávně) na posouzení společného jednání společníků žalobkyně, jejího jednatele a dovolatelčiny jednatelky a společnice.

Navíc při úvaze, zda jsou naplněny znaky jednání ve shodě, nerozlišoval mezi cílem a účelem jednání ve vzájemném srozumění, když uzavřel, že v tvrzeném jednání spatřuje „jiné ovlivnění chování určité osoby než výkon hlasovacích práv“. Jak však Nejvyšší soud vysvětlil výše, lze určité jednání považovat za jednání ve shodě ve smyslu § 66b odst. 1 obch. zák. pouze tehdy, je-li zahrnuto jak cílem (jímž je nabytí, postoupení, výkon či jiná dispozice s hlasovacími právy v určité osobě), tak i účelem (ovlivnění chování určité osoby), definovanými v ustanovení § 66b odst. 1 obch. zák.

V důsledku svého nesprávného právního názoru se pak odvolací soud nezabýval ani tvrzeními dovolatelky, jimiž vyvracela právní domněnku upravenou v ustanovení § 66b odst. 3 písm. a) obch. zák.

Jelikož řešení právních otázek, na nichž napadené rozhodnutí spočívá, není správné a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, odst. 3, věta první, o. s. ř.).